

Premonstráti v Plzni

První čtvrtstoletí života Josefa Vojtěcha Sedláčka

In: Jindřich Bečvář (author); Martina Bečvářová (author): Premonstráti v Plzni. II. Josef Vojtěch Sedláček, loajální vlastenec. (Czech). Praha: Česká technika – nakladatelství ČVUT, 2024. pp. 331–[346].

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/405475>

Terms of use:

© Bečvář, Jindřich

© Bečvářová, Martina

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

První čtvrtstoletí života Josefa Vojtěcha Sedláčka

Josef Vojtěch Sedláček (1785–1836), profesor plzeňského Filozofického ústavu byl v první třetině 19. století významnou osobností královského města Plzně a širokého okolí. Patřil k aktivním českým buditelům a organizátorům českého kulturního života. Byl římsko-katolickým duchovním, členem kanovníckého řádu premonstrátů kláštera v Teplé, aktivním českým buditelem, autorem několika učebnic, řady článků a velkého počtu oslavných ód.¹

1. Dětství v Čelákovících a v Praze

Josef Vojtěch Sedláček se narodil 24. února 1785 v Čelákovících č. 62, pokřtěn byl jako Josef Matěj. Byl synem Josefa Leopolda Martina Sedláčka (1754–1797), mistra mydlářského a čelákovického radního.² Josefova matka Marie se za svobodna jmenovala Slavíčková (Slawjčková, 1762–1823), byla dcerou pražského sládky. Rodina Sedláčků byla již po tři generace usídlena v Čelákovících, její členové patřili k váženým představitelům obce. V manželství se kromě Josefa narodily ještě dcery Marie Anna (1787–1856) a Anna Marie (1789–1836).³

Malý Josef získal elementární vzdělání v české triviální škole ve svém rodišti. Nacházela se v blízkosti fary, nedaleko Sedláčkova bydlíště. Sedláčkovým

¹ O životě a působení Josefa Vojtěcha Sedláčka v Plzni vyšel roku 2001 historický román nesoucí název *Plzeňské předjaří* [Kor], který sepsala Marie Korandová (nar. 1936), plzeňská rodačka, vysokoškolská pedagožka, jazykovědkyně a spisovatelka přibližující ve svých historických románech Plzeň, Plzeňsko a Chodsko. Román *Plzeňské předjaří* byl roku 2002 oceněn cenou Bohumila Polana, tj. cenou za významná díla spjatá se západočeským regionem. Literární fabulace v něm však převažuje nad historickou skutečností.

² Mydlářství bylo tehdy uznávaným řemeslem, kvetlo již od 16. století. Mydláři zpracovávali tuky, louhy, vosky, přírodní oleje a esence, vyráběli mýdlo a někdy i svíčky. Řemeslo prosperovalo i v první polovině 19. století, kdy se v důsledku cholery epidemii zvýšila spotřeba mýdla a sanitárních prostředků.

Sedláčkova funkce radního byla čestná a neplacená. V roce 1790 byl rozhodnutím císaře Josefa II. zaveden tzv. „regulovaný magistrát“, v jehož čele stál na tři roky volený purkmistr, který vykonával tuto čestnou a neplacenou funkci. První radní měl být znalý práva a musel z něho vykonat státní zkoušku, za službu obci dostával plat ve výši 300 zlatých ročně. Nápomocen mu byl městský písař pobírající 100 zlatých ročně a městský sluha pobírající 50 zlatých ročně. Členy magistrátu byli dále dva „nezkoušení“ a neplacení radní, tři až čtyři volení zástupci občanů, revizor, obecní starší a činovníci podle potřeby obce. Do roku 1799 byla správa Čelákovic vedena česky, v letech 1799 až 1848 německy. Josef Leopold Martin Sedláček patrně neznal právo, nevykonával ani funkci písaře ani sluhu. O čelákovické městské radě viz [VKŠ], zejména s. 77. O historii Čelákovic viz též [FB].

³ O rodině Sedláčků viz předchozí kapitola této monografie.

učitelem byl vynikající hudebník a vlastenec Jan Basler (1749–1805), který ho soukromě učil hudbu (hra na varhany a sólový zpěv) a předčítal mu z českých knih a kronik.⁴ Čelákovická škola byla poměrně skromná, stejně jako většina tehdejších triviálních škol v Čechách. Zajímavou informací o ní přináší *Zpravodaj města Čelákovic*:

Tereziánské reformy se dotkly vzdělávací náplně i v čelákovické škole. Tak roku 1780 zde bylo zavedeno industriální vyučování. Denně 1–2 hodiny byly zaměřeny na ruční a jiné práce z domácího hospodářství. Zdejší kaplan Matěj Holub zavedl na škole v následujícím roce předení bavlny a později i lnu. V školním roce 1788–1789 byl odměněn za velmi dobrou výchovnou práci učitel Basler, jehož manželka učila ve škole dívky šití a pletení.

Materiální podmínky provozu školy zůstávaly však stále tísnivé. Počet dětí narůstal a vynutil si rozšíření školy. K němu došlo v roce 1794 přístavbou poschodí v její přední části. Vznikly tak dvě třídy, z nichž každou navštěvovalo 90 až 100 dětí. ... Učitelé byli pro zvládnutí tak velkého počtu dětí přiděleni pomocníci. ([Cho])⁵

O škole najdeme zmínky i ve Ferlesově historii Čelákovic:⁶

Škola vedle děkanství stála až do r. 1794 pozůstávajíc z jedné třídy, která posud ve dvoře se nachází. Vpředu byl byt pro učitele. Za příčinou většího počtu školních dětí byla přední část nynějšího školního stavení t. r. postavena, by ještě jedna třída zřídit se mohla. Stavba děla se nákladem trojího důchodu, totiž material a mzdu řemesnickou dali záduš a patron, povozy a mzdu nádeníkům pak farní osadníci. A sice zaplatili záduš 551 zl. 23. kr., vrchnost 635 zl. 14 kr., farníci 213 zl. 50 kr. – úhrnem 1400 zl. 27 kr. V této škole vyučováno až do posvěcení r. 1889 ve 3 třídách, totiž 2., 3. a 4., kdy nová školní budova od vikáře Brandýského Kanovníka P. Pavla Piláta vysvěcena a svému účelu odevzdána byla. ([FB], s. 178)

Stará školní budova existovala až do padesátých let 20. století, kdy byla po požáru zbourána.⁷

⁴ Po roce 1790 se ředitelem čelákovického kúru stal Jan Basler, vynikající varhaník a skladatel chrámové hudby. Viz [Gab].

⁵ Přístavbu nového patra školní budovy popisuje i Emanuel Vlasák. V jeho knížce [VKŠ] je vyobrazena čelákovická škola tak, jak vyhlížela v 19. století. Historie čelákovické školy je stručně připomenuta v knížce [FA2], zejména na s. 23–24. O přestavbě staré čelákovické školy viz [Šč], s. 37.

⁶ Antonín Ferles (1827–1903) a jeho syn Bohumil (1865–1941) zastávali v Čelákovících různé veřejné funkce, zajímali se o historii města, prostudovali archiválie uchovávané na městském úřadě a sepsali první historii svého milovaného rodiště. Viz [FA1], [FA2] a [FB].

⁷ Zachycena je na pohlednicích otištěných v knize [VEH]: pohlednice č. 2 (přelom 19. a 20. stol.), pohlednice č. 4 (počátek 20. stol.), pohlednice č. 52 (r. 1927), pohlednice č. 54 (30. léta 20. stol.). Pohlednice č. 56 (r. 1965) již ukazuje stav po demolici (kostel, fara a zbytky obvodových zdí staré školy upravené do „parčíkové“ podoby). V [Šč], s. 122, je otištěna fotografie nové *Obecné školy*, která byla postavena roku 1889. Je na ní zachycen roh farní budovy, vjezd do farního dvora a stará triviální škola. O stavbě nové, tj. obecné školy viz s. 121–123.

Sedláček byl patrně talentovaný žák, upoutal jak učitele Baslera, tak čelákovického katechetu Jana Vorlíčka, který ho začal privátně vyučovat němčinu a základy latiny. Sedláček pravděpodobně docházel na nově vybudované děkanství – na překrásnou barokní faru, která byla dokončena roku 1782. Výuka nesla své plody, neboť prý při předepsaných veřejných školních zkouškách odpovídal vždy pohotově a správně; získával pochvaly a obdiv učitelů i inspektorů. Starší práce o Sedláčkově životě připomínají následující historku:

Stalo se téhož času, že wzaty tehdáž wůbec na slowo pro swé zdárné oprawy we zřjzenj národnjch škol kr. školnj komissar a pozděgi řjditel censurnjho auřadu i král. radda Wilfling, zamilowaw sobě malého Sedláčka, hned na prwnj s njm se oznámenj, za syna wlastnjho geg přigmauti i prohlásiti obmeyšlel, čemuž ale laskawj rodičowé, ačkoli zámožnj negsauce, nicméně přiwoliti nechtěli.

([Mk4], s. 60)

Jednalo se o Ignáce Richarda Wilflinga (1759–1827), učitele, inspektora a spisovatele, který vydal několik příruček pro školní inspektory a učitele a pomůček pro výuku na triviálních školách.⁸ Jeho nejvýznamnější prací byla kniha *Was muss ein Kreisschulvisitator wissen und thun, um der Kirche sowohl als dem Staate wahren Nutzen zu schaffen* [Co musí krajský školní inspektor vědět a činit, aby dokázal opravdu prospět jak církvi, tak i státu], která byla vytištěna roku 1787. Wilfling v ní popsal, jak má vypadat dobrá výuka na triviální škole, v níž by dominantní postavení mělo mít náboženství, německý jazyk a řemeslné a hospodářské dovednosti. Podle jeho názoru měl být učitel dobře odborně připraven, měl mít i základní znalosti z psychologie, filozofie a estetiky.⁹

Čelákovice byly v době Sedláčkova dětství nevelkým, dobře prosperujícím českým městem, v němž bylo 116 domů s 796 obyvateli, kostel, radnice, fara, škola, pivovar a obecní statek. Ve městě žilo 172 křesťanských rodin, dvě šlechtické rodiny, dva duchovní a pět úředníků.¹⁰

Malý Josef musel v dětství vnímat proměny Čelákovic, jejich vývoj a postupný rozkvět. Zažil během svého dětství přístavbu nového patra triviální školy (1794), vyzvednutí dvou pískovcových náhrobních kamenů a jejich zasažení do vnější stěny čelákovického chrámu (1795), překládání dlažby v chrámu (1797), výměnu chrámové střechy a bourání Mochovské brány (1799), která navazovala na zeď jejich domu.

Jistě se seznamoval s řemeslem svého otce – s mydlářstvím, neboť podle tehdejšího zvyku otec předával řemeslo svým synům. Roku 1795 sledoval přestavbu radnice, na kterou jeho otec jako radní dohlížel.¹¹ Musel si uvědomovat významné postavení svého otce, který byl angažován v městské radě Čelákovic.

⁸ Vycházely od konce osmdesátých let 18. století pod názvem *Kalender für Aufseher, Katecheten und Lehrer der Nationalschulen im Königreiche Böhmen auf das Jahr ...*

⁹ Více viz [BŠŠ], o Wilflingovi na s. 28–29.

¹⁰ Více viz [VKŠ], zejména s. 75, a [FA2].

¹¹ Viz *Pamětní kniha města Čelákovice 1562–1832* [PAM], fol. 49r, resp. [FB] a [EH2]: *R. 1795 byl radní dům pod dohlídkou měšťana Sedláčka celý obnoven a průčelí ze základů*

Byl si jistě vědom toho, že rodina má ve městě již po generace dobré postavení a budoucnost.

Vše v životě malého Josefa vypadalo nadějně, rodiče jeho vzdělávání podpořovali. Dne 11. ledna 1797 však zemřel Josef Leopold Martin Sedláček, Josefův otec. Život celé rodiny se výrazně změnil. Ve dvanácti letech zůstal Josef jen s matkou a dvěma mladšími sestrami. Matka se rozhodla, že syn ukončí studium a vstoupí do učení, aby mohl brzy převzít rodinnou mydlářskou živnost. Jan Jindřich Marek v prvním biografickém článku věnovaném Sedláčkovi o této smutné události napsal:

Gedenáctiletý sirotek vyplakaw se při rakwi otcowě do wůle, brzy se smjřil s osudem swým, ba w děckém nerozumu swém poněkud rád tomu byl, že s učenjm, gjmžto geg otec nebožtjk časem přeháněl, giž děle trápiti se nebude. S radostj přigal modrau zástěrku, a shrnuw na ucho zelenau čepičku, gaksi pánowitě stáwal před domem otcowským, na zjskané wolnosti nemáo sobě zakládage. Wolnost a pánowitost tato na štěstj neměla dlauhého trwánj. Pan katecheta zhljdnuw miláčka swého w modré zástěrce, důtkliwými slowy gemu i matce tak dlauho přimlawwal, až i toho dosáhl, že onen zahodiw zástěrku, opět knihy se uchopil. ([Mk4], s. 60)

Díky katechetovi Vorlíčkovi, učiteli Baslerovi a jejich přátelům se pro Josefa našlo vhodné řešení. Doporučili ho jako vynikajícího a školeného zpěváka do kláštera maltézských rytířů v Praze na Malé Straně, kde donedávna působili karmelitáni. Dvanáctiletý Josef se tak na podzim roku 1797 vydal do Prahy, kde se stal „vokalistou a fundatistou“, tj. chrámovým zpěvákem finančně podporovaným z církevního fondu karmelitánů. Pomoc přislíbil a nakonec i zajistil František Václav Sedláček (Filip Neri), Josefův strýc, františkánský kvardián na Skalce u Mníšku pod Brdy.¹²

Josefu Sedláčkovi výrazně pomohla i situace v zemi, zrušení roboty a uvolnění pohybu obyvatel, silící osvícenství, možnost studia atd. Volnost, která byla dříve dovolena jen šlechtě a církvi, se do jisté míry rozšířila na prostý lid. To vše přispělo k růstu národního uvědomění a vzdělanosti. Mezi vzdělance se postupně začali dostávat synové řemeslníků, obchodníků i drobných sedláků, kteří nejčastěji studovali díky podpoře různých církevních, městských, státních či soukromých fundací.

Dne 16. ledna 1798 se Josefova matka v 36 letech provdala za třicetiletého Františka Biatku (též Batka, Bačka), který se ujal mydlářské živnosti. V krátkém čase do rodiny přibyli dva chlapci – František Serafin Václav (1800–?) a Antonín Václav (1803–1855). Rodina se rozrostla, ale neměla dostatek finančních prostředků na Josefovo studium.

nově postaveno nákladem 1356 zl. 51 kr. ([FB], s. 179)

... byl zdejší rathauz neb dům radní pod dohlížením pana Sedláčka celý renovirovaný a front neb čelo z gruntu nově vystavený. ([EH2], s. 26)

O renovaci radnice pod Sedláčkovým dozorem viz též [Šč], s. 37.

¹² Miřovský v článku [Miř] uvádí, že Josef krátce u svého strýce na Skalce pobýval a jeho zásluhou obdržel místo vokalisty u karmelitánů. Není jasné, z jakých zdrojů vycházel.

Školní rok 1797/1798 Sedláček prožil jako zpěvák pod dozorem Krištofa Trenklera, učitele a ředitele chrámové hudby. Současně navštěvoval třetí třídu německé hlavní školy u Týnského chrámu, završoval tím své elementární vzdělání. Absolvoval na ní zkoušky z náboženství, němčiny (čtení, psaní, mluvnice a sloh), počtů a psaní latinských slov podle diktátu. Její zvládnutí bylo nutnou podmínkou pro zahájení gymnaziálních studií.¹³

Ve Ferlesových vzpomínkách [FB] je uveden Sedláčkův medailónek jako významného čelákovického rodáka s nepříliš zdařilým portrétem zhotoveným patrně podle Širovy rytiny. O Sedláčkově elementárním vzdělávání je zde uvedeno:

Navštěvoval zdejší školu, pak školy Brandýské. Pro chybnou výřečnost mnoho prý od svých spolužáků posměchu a příkoří zakoušel, pročež se vždy společnosti stranil ...

Ze škol Brandýských odebral se S. na studia gymnasiální do Prahy ...

[FB], s. 190

Není jasné, o jaké zdroje se Antonín Ferles opíral. Ze vzpomínek Sedláčkových současníků, přátel, kolegů a žáků víme, že Sedláček společnost miloval, vyhledával ji, skvěle řečnil a zpíval, byl milým, vtipným a zábavným společníkem. Je pravděpodobné, že i v dětství rád se spolužáky rozprávěl. Intelektuálně je jistě převyšoval. Jeho hudební školení pro kostelní zpěv, kterým procházel od dětství, snad mohlo ovlivnit jeho způsob řeči (frázování, výrazná výslovnost apod.), který se mohl jeho spolužákům zdát podivný. Vzhledem k tomu, že se dobře učil, mohl jim být dáván za vzor, což nemuselo přispět k jeho oblíbě.

2. Studium na gymnáziu v Praze

Ve školním roce 1798/1799 Sedláček zahájil studium na piaristickém gymnáziu v Praze na Malé Straně. Nejprve absolvoval tři gramatikální třídy, kde byli jeho učitelé profesor Petrus Marsch (?–1800, *principiis a grammatica*), profesor Fransiscus Pohl (*grammatica*) a profesor Mathias Majober (*syntax*).¹⁴

¹³ Vlasák uvádí, že Sedláček studoval na triviální škole v Čelákovicích a pak na piaristické škole v Brandýse nad Labem (viz [VKŠ] s. 90–91). Nepodařilo se doložit, že Sedláček navštěvoval brandýskou školu, není jasné, kde a jak tato informace vznikla. Vlasák se patrně inspiroval Ferlesovými vzpomínkami ([FB], s. 190–201).

¹⁴ Mathias (Matěj) Majober (1763–1812) byl znalcem latinského a italského jazyka. Vydal rozsáhlé učebnice *Ausführliche lateinische Sprachlehre mit praktischen Uebungen. Erste Abteilung* (Joseph Diesbach, Prag, 1811, iv+86+156 stran), *Praktische Einleitung zur Italienischen Sprache die für jeden sehr faßlich ist* (Martin Neureutter, Prag und Leipzig, 1799, 416 stran) a *Uebersetzungsübungen zum Behuf derjenigen, welche die Italienische Sprache zu erlernen sich bestreben* (Martin Neureutter, Prag und Leipzig, 1799, 246 stran). Do češtiny přeložil německý chvalozpěv Franze Antona von Meyera (1744–1805) – *Chválozpěv k svatému Jánů Nepomuckému. Složený v německém gazyku od F. A. z Meyera a do českého vveden od M. Majobra* (Kdostánj v Martina Neureuttera Knihokupce na proti zlaté Koruně w Jesuitské Vlidy Nro. 546, Prag und Leipzig, 2 listy, přesný rok vydání se nepodařilo zjistit, je pravděpodobné, že k vydání došlo mezi lety 1797 až 1807, kdy se Neureutter specializoval na vydávání české a německé literatury).

Ve čtvrté třídě (*rhetorica*) byl jeho třídním učitelem profesor Kašpar Ignác Miesner (též Miessner) a v páté třídě (*poetica*) profesor Norbertus Caroli. Po celou dobu studia patřil Sedláček k vynikajícím žákům, ve všech pololetích byl ve znalostech, píli i chování hodnocen známkou *eminens* (výborný).¹⁵ Byl držitelem stipendia kostela Panny Marie Vítězné,¹⁶ přilepšoval si kondicemi, které

¹⁵ Viz školní katalogy piaristického gymnázia na Malé Straně *Liber Calculorum seu Classium Gymnasii Caesaro-Regii Micro-Pragensis 1793–1808*, Archiv hlavního města Prahy. U Sedláčka je uvedeno:

1799 Principiis:

Sedlaczek Joseph, Czelakowitz, Ex fundat B. Mariae de Victoria

Primo semestri: litteris em., diligentia em., moribus em.

Altero semestri: Accedens II dus. /secundus/

1800 Grammatica:

Sedlaczek Jos., Czelakowitz, ex fundat. Templ. B. Mariae de Victoria

Primo semestri: litteris em., diligentia em., moribus em.

Altero semestri: litteris em., diligentia em., moribus em., Quartus praemie dignus

1801 Syntax:

Sedlaczek Joseph, Czelakowitz

Primo semestri: litteris em., diligentia em., moribus em.

Altero semestri: litteris II. praem., diligentia em., moribus em

1802 Rhetorica:

Sedlaczek Josephus, Czelakoviensis, ex fun. B. M. de Victoria

Primo semestri: litteris em., diligentia em., moribus em.

Altero semestri: litteris I. praem. don., diligentia em., moribus em.

Ex studio graeco:

Post primum semestri: Litteris E, Diligentia E, Moribus E

Post alterum semestri: Litteris E, Diligentia E, Moribus E

1803 Poetica:

Sedlaczek Josephus, Czelakowitz, disp. aminero

Semestri primo: Litteris E, Diligentia E, Moribus E

Semestri altero: In Poetica: Litteris E, Diligentia E, Moribus E

Ex litterat. graeca: Litteris E, Diligentia E, Moribus E.

Poznamenejme, že v prvním ročníku byl Sedláček druhým ve třídě, ve druhé byl čtvrtým. U ostatních ročníků nebylo pořadí uvedeno. V posledních dvou ročnících studoval i volitelnou řečtinu a řeckou literaturu, které byly na gymnáziu vyučovány v letech 1801 až 1804, a exceloval pod vedením profesorů Antonia Francisca Augustina Mosiga (1757–1813, roku 1812 byl rektorem univerzity v Olomouci) a Norberta Caroliho.

Zdůrazněme, že gymnázia rakouské monarchie od 90. let 18. století až do 50. let 19. století vydávala tiskem seznam žáků doplněný jejich prospěchem v každém předmětu. Gymnázium, které Sedláček navštěvoval, vydávalo tzv. *Juventus Gymnasii Caesareo Regii Micropragensis e Moribus et Progressu in Literis. Censa exeunte anno scholastico* ...

¹⁶ Jednalo se o tzv. fundaci kostela Panny Marie Vítězné a svatého Antonína Paduánského, který na Malé Straně do roku 1784 spravoval řád karmelitánů. Jejich klášter byl zrušen rozhodnutím Josefa II., kostel svěřen do duchovní správy maltézských rytířů. Dnes je opět centrem aktivit karmelitánů. Kostel je znám jako kostel Pražského Jezulátka podle proslulé sošky pocházející z 16. století. Do Prahy ji přivezla španělská dvorní dáma Marie Manrique de Lara (asi 1538 až 1608), kostelu ji věnovala její dcera Polyxena z Lobkovic (1566–1642).

mu obstarávali jeho profesoři. Na konci studia, tj. roku 1803 obdržel čestný peníz určený pro nejlepšího žáka.

V roce 1802 se Sedláček stal prvním nositelem stipendia tzv. „Prokopské studentské nadace“, kterou roku 1799 založilo město Čelákovice; pobíral 50 zlatých ročně po čtyři roky, tj. až do roku 1805. Stipendium mu umožnilo pokrýt finanční náklady v posledních letech středoškolského a v prvních letech vysokoškolského studia.¹⁷

Během gymnaziálních studií byl Sedláček silně ovlivněn Kašparem Ignácem Miesnerem, který byl členem řádu premonstrátů v Teplé a později dozorcem (inspektorem) plzeňského Filozofického ústavu. Právě on si všiml Sedláčkova nadšení pro matematiku a fyziku a objevil jeho talent „pro pedagogickou“ dráhu. Nejen že si skromného Sedláčka velmi oblíbil, ale snažil se mu všestranně pomáhat. Opatřoval mu vhodné knihy a studijní pomůcky, podporoval jeho zájem o geometrii, o řešení logických problémů a příkladů, o přírodní vědy a techniku. Miesner pravidelně informoval svého přítele Chrysostoma Laurentia Pfrognera, tepelského opata, o zvláště talentovaných a příkladných studentech.¹⁸

Z Miesnerova podnětu se Sedláček v osmnácti letech stal „kandidátem vstupu“ do řádu premonstrátů. Údajně již roku 1803 bylo v Teplé rozhodnuto, že volná profesura matematiky na nově založeném Filozofickém ústavu v Plzni zůstane neobsazena, dokud Sedláček nedostuduje na univerzitě, nesloží patřičné zkoušky a nestane se členem řádu. Z toho je patrné, jak silně musel Sedláček na Miesnera zapůsobit. Historie ukázala, že „sázka“ premonstrátského řádu na Sedláčka byla více než dobrá.

¹⁷ Základem nadace bylo 1 400 zlatých, získaných sbírkou pořádanou od roku 1739 na stavbu kapličky sv. Prokopa při cestě z Čelákovice do Toušeně k uctění prokopského pramene. Když ze stavby sešlo, neboť finanční obnos nerostl podle představ donátorů, rozhodlo se město založit nadaci, která bude z úroků ze základního jmění poskytovat jedno až dvě stipendia talentovaným studentům narozeným v Čelákovících (28 až 50 zlatých ročně). Nadace existovala až do první světové války. O nadaci a Sedláčkově podpoře viz [VKŠ], zejména s. 107, [FA2], s. 24–25. O nadaci, jejím vzniku, dárcích, dohlizitelích a stipendistech viz [Šč], s. 41–42.

Podrobnosti viz [FB], s. 183–187; na sbírku výrazně přispěli Sedláčkovi blízcí i vzdálenější příbuzní, Lidmila Alžběta Sedláčková (25 zl.), vdova po Janu Josefu Sedláčkovi, nevlastním bratru Josefova dědečka Baltazara, Antonín Ignác Sedláček, Josefův strýc (200 zl., v závěti dalších 100 zl., z nichž však pro blíže nespecifikované hádky přišlo do budoucí nadace jen 70 zl.). Magistrát Čelákovice stanovil ze svého středu úředníka, který měl vést samostatnou účetní knihu sbírky, resp. nadace, připisovat odkazy, úroky, příjmy, vhodné peníze půjčovat a všemožně dbát o zhodnocování financí. Od 1. října 1793 do konce října 1796 byl správou účtů pověřen Josef Leopold Martin Sedláček, čelákovický radní (Josefův otec), od 3. ledna 1809 do roku 1811 František Batka, magistrátní kancelista (Josefův nevlastní otec). Roku 1811 bylo vedení účtu podle tzv. finančního patentu svěřeno c. k. státní účtárně. Josef Sedláček byl prvním stipendistou, jeho nevlastní bratr František Serafín Batka druhým (stipendium pobíral roku 1823, když studoval v druhém ročníku Právnické fakulty pražské univerzity).

¹⁸ Miesner je autorem překladu Pfrognerovy knihy *Chrysostomi Pfrogner Idea Dijudicati-onis sui ipsius tanquam Prolegomenon in Philosophiam moralem. Ex Germanico in Latinum translata a Casparo Ignatio Miesner* (Prague, 1812, 137 stran). Tři tištěné exempláře jsou uloženy v knihovně kláštera v Teplé.

I jako gymnaziální student jistě Sedláček vnímal významné události v rodných Čelákovcích, například ubytování ruského vojska ve městě na přelomu roku 1799 a 1800, které čelákovické občany značně ekonomicky zatížilo, a o řadu let později ukončení provozu starého hřbitova u kostela (1826), kde byl pochován jeho otec a další příbuzní apod.

3. Studium na Filozofické fakultě v Praze

Od podzimu akademického roku 1803/1804 začal Sedláček studovat v Praze na Filozofické fakultě Karlo-Ferdinandovy univerzity, která byla v té době chápána jako mezistupeň mezi gymnáziem a odbornými fakultami, tj. lékařskou, právnickou a teologickou. Jejím úkolem bylo doplnit a prohloubit středoškolskou látku a připravit studenty na vyšší studia.¹⁹

V letech 1803 až 1805 Sedláček studoval první dva ročníky Filozofické fakulty. V prvním ročníku měl povinné přednášky z logiky neboli filozofie (6 hodin týdně), matematiky (5 hodin), přírodních věd (6 hodin), klasických jazyků (zejména řečtina, 2 hodiny) a z pomocných věd historických (diplomatika a heraldika, 2 hodiny), celkem 21 povinných hodin. Ve druhém ročníku měl povinné přednášky z náboženství (2 hodiny), aplikované matematiky (4 hodiny), historie (2 hodiny), fyziky a aplikací (12 hodin), řečtiny (1 hodina) a pomocných věd historických (starožitnosti neboli archeologie a numismatika, 2 hodiny), celkem 23 hodin týdně. Vynikal v píli, nasazení, pečlivosti i znalostech. Ve všech semestrech měl ze všech předmětů hodnocení *eminens* (vynikající či výborný), což nebylo obvyklé.²⁰ Výuka tehdy probíhala v latinském a německém jazyce. Třetí ročník, kde bylo méně povinných přednášek a více volitelných předmětů, již Sedláček neabsolvoval. Nepodařilo se zjistit, proč se rozhodl k tomuto netradičnímu kroku.

Od letního semestru 1805/1806 vešla v platnost reforma označovaná jako *Nové zřízení filozofické fakulty*. Latina se stala opět vyučovacím jazykem pro povinné předměty (filozofie, historie, matematika a fyzika), od roku 1812 se pak většina profesorů vrátila k němčině, její užívání bylo nařízeno od roku 1824. Díky této reformě se první dva ročníky filozofické fakulty orientovaly na „společný základ“, který tvořily zejména přednášky z náboženství, filozofie, klasických jazyků, matematiky a fyziky. Jejich výuka nesměla týdně přesáhnout 18 hodin. Další vyučovací hodiny si studenti mohli volit podle svého zájmu. Větší výběr s ohledem na budoucí specializaci přinášel až třetí ročník.

Reforma na jedné straně výrazně posílila počet volitelných přednášek, na druhé straně omezila výuku estetiky, matematiky a přírodních věd. Klasické jazyky se začaly orientovat na literární historii a procvičování jazykových dovedností. Došlo k posílení výuky řečtiny, neboť si profesori soustavně stěžovali

¹⁹ Zajímavé vzpomínky na studium na Filozofické fakultě v Praze a na několik profesorů sepsal Jan Theobald Held (1770–1851), viz [KT].

²⁰ Viz katalogy posluchačů Filozofické fakulty Karlo-Ferdinandovy univerzity, *Verzeichniß ordentlichen und außerordentlichen Vorlesungen, welche an der k. k. Universität zu Prag . . .*, 1803/1804, 1804/1805, vše [AUK].

na její nedostatečnou znalost. Místo dřívější esteticko-morální výchovy byla posílena výchova filologická. Výuka povinné matematiky byla omezena na první ročník, kde si elementární matematika musela vystačit s 8 hodinami. Ve druhém ročníku se vyučovaly aplikace matematiky v rámci hodin fyziky. Z povinného obsahu vymizela geometrie a algebra, kterou si mohli studenti zapisovat v rámci své specializace stejně jako vyšší matematiku. Toto omezení přivítali mnozí humanitně zaměřeni studenti.²¹

Sedláček musel vnímat změny, které výše zmíněná reforma přinesla, byť se ho přímo nedotkly, ale byly delší čas na univerzitě diskutovány a připravovány. Podle vzpomínek Sedláčkových žáků a přátel a především podle katalogů posluchačů a tištěných seznamů přednášek víme, že poslouchal přednášky Augusta Gottlieba Meissnera (též Meißner, 1753–1807), profesora klasické literatury,²² Josefa Jiřího Meinerta (1773–1844), který vystřídal Meissnera na stoličce klasické literatury a filologie,²³ přednášky Franze Nicolause Tietzeho (1769–1858), profesora dějepisu,²⁴ a přednášky Františka Steinského (1752–1816), mimořádného profesora pomocných věd historických.²⁵

Sedláčka zaujala výuka vedená Františkem Xaverem Němečkem, který přišel z Malostranského gymnázia na pražskou univerzitu v roce 1802. Vyučoval logiku neboli praktickou filozofii, suploval estetiku i historii. Byl typickým reprezentantem klasických osvícenských humanistů. K dalším Sedláčkovým

²¹ O vývoji výuky na pražské Filozofické fakultě viz např. [Pet1].

²² Meissner přišel do Prahy roku 1785 po studiích ve Wittenbergu a Lipsku. Stal se profesorem „krásných věd“, morálky, estetiky a pedagogiky a současně profesorem klasické literatury, řecké a latinské filologie. Byl klasický filolog, podporoval výuku v německém jazyce. Jeho přednášky vzbudily zájem o Gottholda Ephraima Lessinga (1729–1781), německého básníka, literárního a divadelního kritika, spisovatele, filozofa a dramatika, o moderní evropskou osvícenskou literaturu a novodobou německou literaturu. Meissner silně ovlivnil mladé české studenty, Antonín Jaroslav Puchmajer podle jeho příkladu vytvořil novočeskou básnickou školu. Výše zmíněné stolice Meissner držel do roku 1804, takže jeho působení na Sedláčka bylo jen krátké.

²³ Meinert konal od roku 1799/1800 přednášky z pedagogiky, v roce 1804 převzal po odvolaném Meissnerovi přednášky z klasické filologie a o dva roky později začal přednášet i estetiku a dějiny filozofie. Ovlivnil obrozeneckou generaci vydáváním časopisu *Libussa* (1802–1804), svým zájmem o staré slovanské písemnictví, český a německý folklór.

²⁴ Tietze od roku 1804/1805 vyučoval obecné, německé a rakouské dějiny. Jeho přednášky prý byly nezáživné a náročné, nebyly oblíbené. Tietze později přednášel pomocné vědy historické a suploval pedagogiku.

²⁵ Steinský (též Steinsky) byl učitelem přírodopisu a krasopisu na pražské normální škole, od roku 1785 do roku 1816 zastával navíc místo mimořádného univerzitního profesora pomocných věd historických, které tehdy zahrnovaly výklad diplomatiky, heraldiky, starožitností (archeologie) a numismatiky. V osmdesátých letech 18. století patřil mezi výrazné zastánce lidských práv a svobod, měl pokrokové návrhy reform školství, prosazoval vzdělávání žen a zajištění výchovy dětí ze sociálně slabého prostředí (chudina a sirotci). Proslulé byly jeho statě v časopisu *Monatliche Beyträge zur Bildung und Unterhaltung des Bürgers und Landmanns*. Od poloviny devadesátých let 18. století patřil ke konzervativním „zpátečníkům“, nezaujaly ho myšlenky *Velké francouzské revoluce* ani osvícenství. Jeho přednášky byly prý suché a nudné, neoslovovaly mladé studenty a netěšily se jejich zájmu. Po reformě roku 1805/1806 byly zařazeny mezi volitelné přednášky a doporučovány budoucím historikům a právníkům.

oblíbeným učitelům patřil Franz Schmidt (1764–1814), profesor fyziky, který v některých letech vyučoval aplikovanou matematiku a fyzikální chemii.²⁶ Dále s radostí poslouchal přednášky z přírodních věd Jana Christiana Mikana (1769–1844), který měl na univerzitě na starosti nejprve botaniku, později obecný přírodopis. Přitažlivá byla zejména jeho praktika v botanické zahradě a volitelné přednášky z fyzikálního zeměpisu. Odborně se podílel na botanickém a entomologickém výzkumu Čech. Studenty fascinovala jeho studijní cesta do Brazílie, na kterou byl vyslán vídeňským dvorem roku 1817 a z níž přivezl zajímavé věci nejen do univerzitních sbírek.

Naprosto rozhodující vliv na Sedláčka, který si jako hlavní obory svého studia zvolil matematiku a fyziku, měli vyučující těchto předmětů. Ve druhém roce Sedláčkova univerzitního studia došlo k významné personální změně. Stolicí elementární matematiky, která se uvolnila úmrtím Stanislava Vydry (1741–1804), získal mladý Josef Ladislav Jandera (1776–1857), který za nemocného Vydry již nějakou dobu výuku suploval.²⁷ Jandera byl knězem řádu premonstrátů (příslušný do kláštera na Strahově), při výuce se neodchyloval od předepsané látky a stylu středoškolského pedagoga, přednášel nejraději latinsky, později německy.

Jandera byl podle vzpomínek žáků malé postavy, chodíval v modrobílém kabátku, byl velmi náročný a odměřený. Jeho přednášky prý bývaly plné suchých, strohých avšak přesných výkladů, které doprovázely rychlé pohyby ukazovátka, s nímž šermoval po tabuli. Byl patrně naprostým protikladem mírného a vlastenecky zapáleného Vydry, který méně chápajícím studentům pomáhal českým výkladem. Na druhé straně však Jandera studenty seznamoval s nejrůznějšími učebnicemi matematiky, neváhal kritizovat jejich matematickou kvalitu. Snažil se studentům vštípit důslednost, důkladnost, přesnost a metodickou propracovanost výkladu.²⁸ Není pochyb o tom, že Sedláčka motivoval nejen k vlastní pedagogické práci, ale i k sepisování učebnic. Vzbudil jeho zájem o obsahově přesné, didakticky propracované, logicky uspořádané a jazykově vybrušené učebnice.

Je pravděpodobné, že na Sedláčka měl zprostředkovaně vliv i Stanislav Vydra. Jeho pedagogické působení sice Sedláček osobně nezažil, jistě však o něm slyšel od starších studentů, neboť Vydra byl proslulý a mezi studenty oblíbený. Nemohla mu uniknout Vydrova kniha *Počátkové Aritmetiky*, která vyšla roku 1806, do tisku ji po Vydrově smrti připravil Jandera. Byla to první česky psaná učebnice elementární matematiky, která byla určena pokročilým středoškolským a začínajícím vysokoškolským studentům.²⁹

²⁶ Na pražské univerzitě vedl v letech 1789 až 1814 tzv. stolicí přírodovědy s experimenty, užití matematiky a fyzikální chemie.

²⁷ Sedláček měl mít ve školním roce 1803/1804 podle tištěného seznamu přednášek na výuku základního kurzu matematiky Stanislava Vydry, ten však v té době oslepl a výuku suploval Jandera.

²⁸ O Janderovi viz např. [Ota]. Autentické vzpomínky na Janderovu výuku v třicátých letech 19. století jsou zachyceny v knize [Mej], 1. díl, s. 59–67.

²⁹ Vzpomínky Jana Theobalda Helda, vynikajícího pražského lékaře, na univerzitní studia

Nepodařilo se zjistit, zda Sedláček docházel na nějaké volitelné přednášky z vyšší a aplikované matematiky, které od roku 1788 na pražské univerzitě pro univerzitní studenty a pro studenty techniky vypisoval František Josef Gerstner (1756–1832), resp. na volitelné přednášky z praktické astronomie, které vyhlášoval tepelský premonstrát Alois Martin David. Vzhledem k Sedláčkovu zájmu o fyziku a techniku to není vyloučené. V dochovaných katalogích posluchačů jsou uvedeny jen povinné předměty, z nichž studenti museli skládat zkoušky.

V roce 1804 se novým profesorem náboženství a filozofie stal třidvacetiletý vynikající matematik Bernard Bolzano (1781–1848). Jeho přednášky byly ustanoveny v souvislosti s povinným zavedením studia náboženství, které mělo potlačit narůstající nebezpečí bezvěrství a šíření idejí *Velké francouzské revoluce*. Bolzano, jako zastánce tolerantního náboženství ve smyslu mravního prospěchu lidstva a obecného lidského blaha, oslovil, a dokonce okouznil mladou inteligenci. Povinné přednášky doplnily jeho volné akademické přednášky (velmi hojně navštěvované), nedělní a sváteční kázání (exhorty), v nichž se nebál hovořit o roli člověka a rodiny, úloze státu a církve, postavení ženy, sexuální výchově, rovnosti lidí a všeobecném pokroku. Předkládal osvícenské a pokrokové myšlenky o výchově, vzdělávání, vzdělání, vzdělanosti a osvětě, o vlastenectví, o otázkách národních i sociálních. Nadchl studenty pro osvětovou a výchovnou práci, pro zakládání kulturních a vzdělávacích institucí. Patrně oslovil i Sedláčka a ovlivnil jeho budoucí všestranné aktivity.³⁰

Ve státním okresním archivu v Chebu je ve složce [Ch-1] uložena Sedláčkova pozůstalost. Jsou v ní jeho doklady o absolvování předmětů, které během dvouletého studia na Filozofické fakultě pražské univerzity navštěvoval. Jedná se o vysvědčení od Jandery z matematiky (7. 4. a 29. 8. 1804), od Němečka (Niemčzeka) z logiky (29. 8. 1804), Meissnera z klasické literatury (7. 4., 29. 8. 1804 a 4. 9. 1805), Mikana z přírodních věd (4. 4. a 28. 8. 1804), Jandery z aplikované matematiky (8. 4. 1805), Tietzeho z historie (6. 9. 1805), Schmidta z fyziky (8. 4. a 30. 8. 1805) a Bolzana z náboženství (6. 9. 1805). Všechny zkoušky složil Sedláček s nejlepším možným hodnocením.³¹

Připomeňme, že Sedláček na pražské Filozofické fakultě studoval díky stipendiu (*Prokopská studentská nadace*), které mu poskytovaly rodné Čelákovice, kondicím a snad i díky podpoře premonstrátského kláštera v Teplé, neboť

a na působení několika profesorů jsou publikovány v [KT]. Obsahují zajímavě podané portréty několika učitelů, originální názory na výuku i tvrdou kritiku školství, pasáže o obtížnosti matematiky, její neoblíbenosti u studentů a odsudek jejího povinného studia (viz s. 192–194).

³⁰ Sedláček u Bolzana skládal zkoušku z náboženství a filozofie.

³¹ Opisy vysvědčení jsou uloženy i ve fondu [MS], karton č. 1025, složka Sedláček. Výpis ze školního katalogu Filozofické fakulty byl Sedláčkovi vyhotoven 13. září 1805. Potvrzuje, že Sedláček řádně a s vynikajícími výsledky absolvoval první a druhý ročník. Podle výpisu absolvoval ve třetím ročníku kosmologii, přírodní teologii a morálku, a to opět s vynikajícími výsledky. Viz materiály uložené v archivní složce [Ch-5]. Sedláčkovo studium ve třetím ročníku není zachyceno v katalogích posluchačů Filozofické fakulty pražské univerzity. Je možné, že se Sedláček vzdělával v klášteře v Teplé a na univerzitě byl pouze přezkoušen. Výše zmíněný výpis předložil při vstupu do premonstrátského řádu.

byl kandidátem na vstup do řádu. Pomáhala mu také jeho rodina. Ještě před tím, než oblékl řádový oděv, složil v letech 1804 až 1805 přísné neboli rigorózní zkoušky z matematiky a logiky. Zkoušky z filozofických předmětů složil později, snad před rokem 1808.

4. Kanovníkem premonstrátského řádu v klášteře v Teplé

Roku 1805 Sedláček vstoupil do noviciátu v premonstrátském klášteře v Teplé a s podporou řádu mohl dále studovat. Tento řád si pravděpodobně zvolil pro jeho proslulost ve vzdělání, činnosti vědecké, kulturní a charitativní. Volba mohla být ovlivněna i Sedláčkovými gymnaziálními a univerzitními profesory a přáteli.³² V letech 1805 až 1807 se v klášteře věnoval studiu teologie a připravoval se na své budoucí poslání. Již při vstupu do řádu mu bylo přislíbeno místo profesora matematiky na Filozofickém ústavu v Plzni, který tepelští premonstráti vedli. Současně mu bylo umožněno pokračovat ve vzdělávání i dalším studiu, neboť v době vstupu do řádu měl dokončeno jen základní studium na Filozofické fakultě pražské univerzity a neměl složeny všechny zkoušky potřebné pro získání doktorátu.

Dne 29. prosince 1805 tedy Sedláček slavnostně oblékl premonstrátské roucho, 28. srpna 1809 složil řeholní sliby, stal se řádným členem řádu a přijal řeholní jméno Vojtěch.³³

V tepelském klášteře Sedláček využíval bohatou knihovnu, při studiu měl k dispozici tepelské přírodovědné a umělecké sbírky i fyzikální kabinet. V tepelském klášteře tehdy kvetla věda a umění. Na Sedláčka zde zapůsobili opat Pfrogner, Karel Kašpar Reitenberger, výrazná a všestranná osobnost klášteře, a lékař Jan Josef Nehr.

³² Viz kapitola prvního svazku této monografie pojednávající o premonstrátském řádu a o tepelském klášteře. Viz též např. [Te].

³³ Článek [188] uvádí, že Sedláček byl již od roku 1803 kandidátem vstupu do premonstrátského klášteře v Teplé, od roku 1804 do roku 1805 klášterním novicem, od roku 1806 do roku 1807 vykonával klerikát a po jeho ukončení se stal řádným členem kněžského řádu. Uvedené informace se od výše uvedených liší.

Náš text vychází z archivních materiálů a zcela odpovídá informacím uvedeným v encyklopedii [Goo], viz [Go1].

V archivní složce [Ch-5] je uložena Sedláčkova přísaha, v níž 28. srpna 1809 bratr Vojtěch Sedláček přísahal, že bude striktně a řádně dodržovat řeholi. Připomeňme, že premonstráti se řídí řeholí, kterou sepsal sv. Augustin (354–430). Původně se jednalo o domácí pravidla pro členy Augustinova domu. Řehole sv. Augustina byla sepsána roku 397, je členěna do osmi stručných kapitol, které dávají rámcová pravidla pro život komunity, poskytuje větší možnost aktivit řeholníka mimo komunitu. Řehole zakazuje, aby na místě modliteb řeholník konal jinou činnost, zavazuje ke společné modlitbě, ale striktně ji nevyžaduje, pokud má řeholník jinou povinnost, nařizuje však modlit se breviář (denní modlitby či liturgie hodin). Stanovuje postní tradici, ale půst nemusí dodržovat ti, kteří nejsou zdravotně způsobilí. Řeholníci mají dbát o oděv, nesmí budít pohoršení, co se týče mravů mají dohlížet jeden na druhého. Představený není vyvýšen nad ostatní, ale je první mezi rovnými. Text řehole je dostupný online na adrese <https://www.strahovskyclaster.cz/rehole-sv-augustina> [11.10.2022].

Sedláček prý tehdy četl matematické a fyzikální práce, studoval mechaniku, akustiku a planimetrii. Pořizoval si výpisky z nejrůznějších teologických děl, z Bible, spisů církevních otců, spisů o církevním právu a historii a z encyklopedií. Věnoval se klasické filologii, pročítal i knihy v polštině, ruštině, češtině i staroslověnětině. Hltal českou, německou a snad i francouzskou a anglickou poezií. Byl prý nesmírně všestranný, zanícený, pracovitý a neúnavný.³⁴

Kromě studia a účasti na klášterním životě Sedláček podnikal kratší cesty do okolí kláštera a sledoval výstavbu Mariánských Lázní. Během cest se zajímal o vše možné, pozoroval především úroveň místních škol a vzdělanosti. Chtěl hlouběji poznat organizaci školství, zejména Pfrognerovu práci týkající se školy v Teplé, Filozofického ústavu v Plzni a řízení vzdělávání na územích patřících do majetku či duchovní správy kláštera. Zaujaly ho Pfrognerovy snahy zakládat na samotách a dvorech kláštera tzv. „exkurendní školy“, tj. školy, které měly umožňovat vzdělávání a osvětu dětí i dospělých.³⁵

Během noviciátu a klerikátu se Sedláček důkladně zdokonaloval v teologii. V té době se sprátelil s Karlem Kašparem Reitenbergem, který se později stal opatem kláštera. Sedláček byl svým okolím a kolegy vnímán takto:

Jeden z nejvřelejších kněží vlastenců z doby předbřeznové. Vstoupiv do řádu a kláštera Tepelského, věnoval se studiu matematiky a geometrie ...

([220], sloupec 235)

5. Studium na Teologické fakultě v Praze

Na podzim roku 1807 Sedláček zahájil studia na Teologické fakultě pražské univerzity. Do katalogu posluchačů se zapsal jako Adalbert (Vojtěch) Sedláček, tj. již pod svým řádovým jménem. Jeho studium hradil tepelský klášter.

³⁴ O Sedláčkově noviciátu viz [Nw] a [Gr2]. Poznamenejme, že autoři těchto dvou prací měli přístup k archivním pramenům kláštera v Teplé.

Knihovna tepelského kláštera Sedláčkovi poskytovala díla antických klasiků (Aischylos, Aristotelés, Caesar, Cicero, Démostenés, Eurípidés, Homér, Horatius, Ovidius, Plautus, Plinius, Seneca, Sofoklés, Suetonius, Tacitus, Terentius, Vergilius, Xenofón atd.), nejrůznější vydání Bible, sebrané spisy církevních otců, díla církevních myslitelů a papežů, slovníky, encyklopedie, mapy atd. V matematice mohl čerpat znalosti z různých tisků Eukleida, Eulera, Keplera, Barrowa, Newtona, Laplace, Tesánka aj. Mohl využívat různé barokní tisky prezentující tehdejší aplikace matematiky (geodetická měření, konstrukce slunečních hodin, stavba opevnění, architektura apod.). Od dvacátých let 19. století se knihovna začala výrazněji rozrůstat rovněž o učebnice logiky, aritmetiky, algebry, geometrie atd. Více viz *Inventář a lokální seznam Teplá, knihy I.–IX.*, ve kterém je zaznamenáno 83 437 knih, z nichž velká část byla pořizována od dvacátých let 19. století.

³⁵ Exkurendní nebo též ambulatorní školy byly zřizovány tam, kde klasická školní docházka byla nesnadná, resp. kde nebyla žádná školní budova. Byli na ně vysíláni začínající učitelé nebo učitelští pomocníci. Školy tohoto typu fungovaly často jen přes zimu, stěhovaly se dům od domu i s celým vybavením. V jednotlivých domech jim na nějaký čas musela být poskytnuta místnost, učitelům byt a strava na náklady řádu. Školy však neměly dlouhého trvání pro nezáměr *Studijní dvorské komise* a finanční i organizační náročnost.

Klasické studium teologie bylo čtyřleté, Sedláček je však zvládl za tři roky, ve třetím roce totiž studoval současně třetí a čtvrtý ročník. To nebylo příliš časté, vzhledem k náročnosti studia. Nepodařilo se zjistit, proč Sedláček zvolil tuto cestu. Zdá se, že to bylo na přání tepelského opata, který chtěl urychleně obsadit místo profesora matematiky a řečtiny na plzeňském Filozofickém ústavu. Problémem tam byla zejména výuka řečtiny.

Sedláček na Teologické fakultě navštěvoval povinné přednášky z teologie (studium Starého i Nového zákona, biblistika aj.), církevních dějin, starých jazyků (hebrejšтина), dogmatiky, morální teologie, pastorační teologie, kanonického veřejného i soukromého práva, pedagogiky a katechetiky. Poznamenejme, že cvičení z pastorační teologie a katechetiky absolvoval v českém jazyce, tj. připravoval se na dráhu kněze v české jazykové oblasti. Není jasné, zda to bylo jeho osobní rozhodnutí nebo přání řádu.

Dále si Sedláček zapsal výběrovou celoroční dvouhodinovou přednášku z orientálních jazyků (chaldejšтина, syrština, arabština) a výběrovou celoroční dvouhodinovou přednášku z výkladu vybraných biblických textů v řeckém jazyce. Výuka řádných předmětů činila 22 až 24 hodin týdně. Obvykle měli studenti každý den v týdnu (kromě neděle) dvě hodiny dopoledne (od 8 do 11 hodin) a dvě hodiny odpoledne (od 13 do 15 hodin). Tradiční uspořádání studia a rozvrhu bývalo takové, že v každém roce vyučovali povinné předměty dva až tři profesori. Výuka probíhala v latinském nebo německém jazyce, cvičení z pastorační teologie a katechetiky v německém nebo českém jazyce.

Mezi Sedláčkovými profesory najdeme Antonína Joachima Crona, profesora dogmatiky,³⁶ Josefa Ditricha, profesora církevních dějin,³⁷ Karla Franze Fischera, profesora biblických studií,³⁸ Franze Xavera Faulhabera, profesora pastorační teologie,³⁹ Franze Josefa Fritsche, profesora morální teologie,⁴⁰ Ig-

³⁶ Antonín Joachim Cron (1751–1826) byl členem cisterciáckého řádu, příslušel do kláštera Osek u Duchcova. Sepsal několik teologických studií, kázání a úvah o výchově a vzdělávání, učebnici latiny a metodiku výuky církevních dějin. Byl vynikajícím varhaníkem, složil několik hudebních děl (operety, symfonie, oratoria).

³⁷ Josef Ditrich (též Dytrych, 1763–1823) byl oblíbeným a uznávaným profesorem církevních dějin, cenzorem českých teologických spisů a autorem populárně náboženských textů. Více o něm viz text věnovaný aféře kolem časopisu *Hyllos*.

³⁸ Karl Franz Fischer († 1833) byl doktorem teologie, profesorem řečtiny a biblistiky, v roce 1797 byl děkanem Teologické fakulty a v roce 1810 a 1818 rektorem pražské univerzity. Byl tzv. světským knězem, kanovníkem u sv. Víta v Praze a proboštem svatovítské kapituly.

³⁹ Franz Xaver Faulhaber (1760–1832) byl doktorem filozofie a teologie, přednášel pastorační teologii na pražské univerzitě (1805 až 1814) a ve Vídni (1814 až 1816). V letech 1822 až 1832 byl generálním vikářem litoměřické diecéze, děkanem litoměřické kapituly a ředitelem litoměřického semináře. V diecézi pečoval o vysloužilé duchovní. Byl prý nesmírně tichý a klidný povahy, měl vlídné, příjemné a milé jednání a vystupování. Ač rodilý Němec, uměl tak dokonale český jazyk, že se mu mnohý rodilý Čech nevyrovnal. Povzbuzoval studenty ke studiu českého jazyka a literatury, snažil se, aby na farnosti v oblastech s většinovým českým obyvatelstvem nastupovali faráři, kteří umí kázat, vyučovat, zpovídat a vykonávat duchovní správu česky.

⁴⁰ Fritsch byl světským knězem, doktorem teologie a profesorem morální teologie. Sepsal několik prací z morální teologie, kázání a úvah.

náce Sinkeho, profesora kanonického práva,⁴¹ Johanna Baptistu Stoppaniho, profesora biblických studií,⁴² a Franze Ullmanna, profesora biblistiky a orientálních jazyků.⁴³

Sedláček měl ze všech předmětů ve všech semestrech nejlepší možné hodnocení (*eminens*). Vysoce byly hodnoceny jeho znalosti, píle, nasazení, pracovitost a pečlivost. Řádně sepisoval domácí práce a skládal ústní zkoušky. Pozoruhodné bylo jeho závěrečné hodnocení, v němž po soupisu všech absolvovaných předmětů a výsledků zkoušek bylo uvedeno: *Dürfte einen ebenso braven Seelsorger als Geschichtelehrer in seinem Stifte machen* [Může být ve svém klášteřu zrovna tak výborným duchovním pastýřem jako učitelem dějepisu].⁴⁴

Dne 15. srpna 1810 byl Josef Vojtěch Sedláček vysvěcen na kněze,⁴⁵ na primici neboli primiční mši svatou, kterou sloužil jako nově vysvěcený kněz za účasti farního čelákovického společenství, získal 50 zlatých od čelákovické *Prokopské studentské nadace*.⁴⁶ Byla to bezpochyby významná událost v Sedláčkově životě, v životě jeho rodiny i v jeho rodišti.

⁴¹ Ignác Sinke (1759–1818) byl profesorem veřejného a soukromého kanonického práva, učitelem, příznivcem, zastáncem i ochráncem Bernarda Bolzana.

⁴² Johann Baptist Stoppani (1778–1836) byl premonstrátem příslušným do strahovské kanonie, profesorem biblických studií a znalcem jazyků. Patřil mezi blízké přátele Bernarda Bolzana.

⁴³ Franz Ullmann (1759–1841) byl světským knězem, doktorem teologie, profesorem biblistiky a orientálních jazyků (hebrejščina, chaldejščina, syrština, arabština). Na pražské univerzitě vyučoval více než čtyři desítky let až do svého penzionování v roce 1835.

⁴⁴ Viz katalogy posluchačů Teologické fakulty pražské univerzity 1807/1808, 1808/1809 a 1809/1810 a *Verzeichniß ordentlichen und außerordentlichen Vorlesungen, welche an der k. k. Universität zu Prag ...*, 1807/1808, 1808/1809 a 1809/1810, vše [AUK]. V archivní složce [Ch-5] je uložen přehled Sedláčkova studia na Teologické fakultě pražské univerzity, který byl vyhotoven 14. 2. 1811 Karlem Franzem Fischerem, ředitelem teologických studií. Dokazuje, že Sedláček absolvoval všechny předměty s vynikajícím prospěchem, pastorální teologii a katechetiku výhradně v českém jazyce. Vypracoval práci z katechetiky a homiletiky. Ve stejné složce je potvrzení, které 1. srpna 1810 vypracoval Aleš Vincenc Pařízek (1748–1822), ředitel c. k. vzorné normální školy v Praze, jímž potvrdil, že Sedláček navštěvoval katecheticko-pedagogické přednášky na c. k. pražské vzorné normální škole, vykonal příslušné předepsané zkoušky a má oprávnění přednášet katechezi v první třídě německých hlavních škol. Pařízek byl dominikánem, významným odborníkem v didaktice a pedagogice, znalcem historie Čech, krasopisu, kreslení, přírodovědy a hudby. Snažil se zlepšit výchovu a vzdělávání dětí z nejnižších vrstev. Děti měly umět číst, psát, počítat, ale také příst, tkát, pracovat na zahradě, na poli a v domácnosti. Byl členem *Studijní dvorské komise*, roku 1811 se stal děkanem pražské Teologické fakulty. Byl výborným skladatelem církevní hudby a duchovních písní. Sedláčka patrně nasměroval k zájmu o výchovu a vzdělávání.

⁴⁵ Informace o vysvěcení je převzata z materiálů uložených ve fondu [MS], karton č. 1025, složka Sedláček. Viz též [Go1].

⁴⁶ Viz [FB], s. 187.

